

«På en lang søndags-skitur skal det tilhøre unntakene at man møter en snøscooter.»

MILJØVERNMINISTER BØRGE BRENDØ
TIL ADRESSEAVISEN

Innhold:

Klimatrøbbel for rypa

Rypebestanden er redusert, noe som kan skyldes mildere vintre.

• side 3

Bygger uten tillatelse

Forsvaret bygger skytefelt til fire milliarder før de har fått utslippstillatelser.

• side 4

PCB-sjekk

Nå kan byggherrer og entreprenører sjekke om hus inneholder miljøgiften PCB.

• side 5

Økologisk juletre

I Buskerud får du kjøpt økologiske juletrær. Og interessen øker blant produsentene.

• side 7

Merker oppvarmingen

Marokko merker klimaendringene. Regn- og tørketider kommer ikke som de pleide å gjøre.

• side 9

Vannmangel i Kina

Vannmangel rammer Nord-Kina. Myndighetene vil bygge kanal fra Changelva.

• side 10

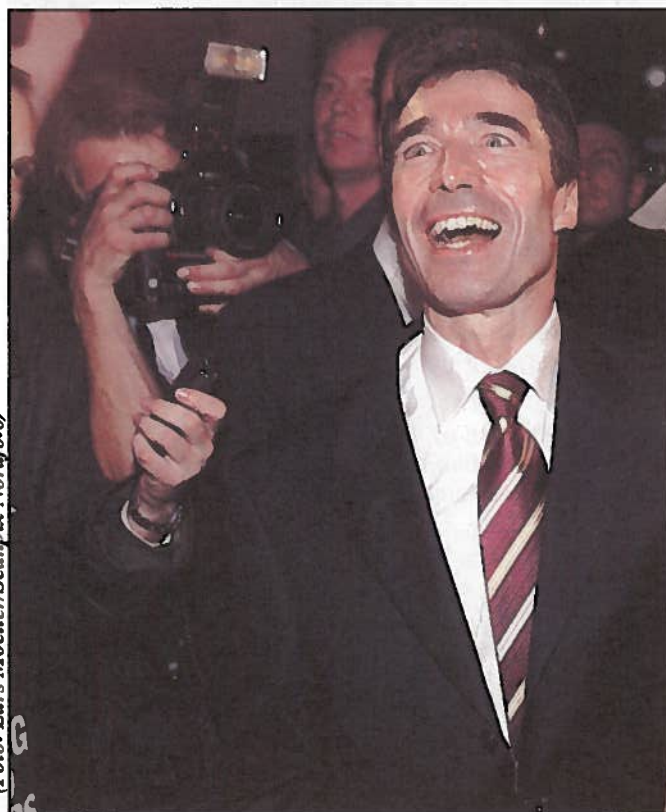
Damtragedie på lerret

Historien om en italiensk dam-katastrofe er blitt kassasuksess på kino.

• side 11

Dansk valgvinner:

Uten en grønn tråd

(Foto: Lars Moeller/Scanpix Nordfoto)

Brakseier til Anders Fogh Rasmussen og Venstre ved valget i Danmark, men miljø blir neppe merkesak for den nye regjeringen.

Danmarks markante miljøminister Svend Auken går av. Med ham forsvinner sannsynligvis landets ambisiøse miljøpolitikk. Venstre vil redusere landets CO2-mål, fjerne CO2-avgiften på næringslivet og redusere støtten til vindkraft. I valgkampen unngikk partiet konsekvent å stille opp til debatt om miljø.

• side 6 og 7

Sverige satser milliarder lokalt

Svenske myndigheter har gitt 5 milliarder kroner til lokale miljøprosjekter. Hittil har 1300 prosjekter i halvparten av de svenske kommunene fått

tilskudd til miljøtiltak. Nå skal regjeringen bruke ytterligere 2 milliarder til lokale klimatiltak de neste to årene.

• side 8

Ledig stilling

Svend Auken forsvinner ut fra det danske energi- og miljøministeriet. Der han har regjert i nærmere ni år, hvorav de første 19 månedene i et rent miljødepartement,

Leder

som i september 1994 ble utvidet med energisaker.

Auken har i løpet av disse årene markert seg kraftig, både nasjonalt og internasjonalt. Blant annet har han sloss mot eksport av farlig avfall til u-land og for en ambisjøs Kyoto-avtale. I forberedelsene til miljøtoppmøtet i Johannesburg har Auken og New Zealands miljøvernminister fått æren for ideen om en «Global Deal». Danmark har formannskapet i EU under miljøtoppmøtet og planla en aktiv rolle som pådriver.

Med Venstre og Det Konservative Folkeparti i regjering vil kursen bli lagt om. Venstres plan om en «liberal Global Deal» vil neppe bli like godt mottatt av utviklingslandene.

Alt tyder på at landets nye regjering vil føre en mindre ambisjøs miljøpolitikk også på andre områder. Venstre ønsker blant annet å fjerne CO₂-avgiften på næringslivet. I motsetning til i Norge blir den danske CO₂-avgiften tilbakeført til bedriftene. Det skjer på en måte som ifølge Finansministeriet både gir stor miljøeffekt og tar hensyn til næringslivets konkurransevne. Frem til 2005 vil avgiftene redusere utslippene med 5 prosent – hvis avgiften består.

Med Auken forsvinner den hittil mest markante miljøpolitikeren i Norden ut av regjeringskontorene. Posisjonen er ledig...

Nasjonalpark i faresonen

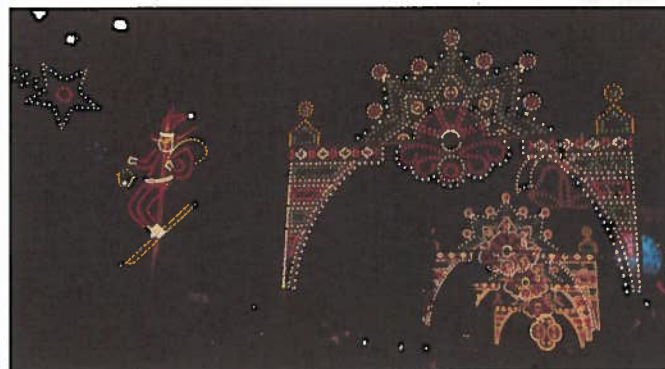
Rovdyrbestanden i Abruzzo Nasjonalpark i hjertet av Italia trues av en utbyggings-ivrig borgermester, skriver ukebladet l'Espresso.

Til tross for at de milde vintrene fører til stadig mindre snøfall, ønsker Italo Gallinelli seg et stort alpinanlegg. Nedhogging av tusensvis av bøketrær er allerede foretatt, og nå må nasjonalparken innskrenke forskningsaktiviteten og si opp en del av personalet. Parksjefen har søkt støtte hos

myndighetene i Roma, men foreløpig uten hell.

Abruzzo Nasjonalpark har to hundre ulv, hundre brunbjørner og femti gauper fordelt på et område på femti tusen hektar. Den er en turistmagnet med sine to millioner besøkende årlig. ■

Bærekraftige gaver til jul?

Det stunder til jul og ny kjøpefest. (Foto: Christian E. Norberg-Schulz)

Hvorfor ønske seg ny mobil til jul når den du fikk i forfjor fremdeles fungerer?

Akkurat en måned før den store gi-bort-dagen julaften, ble kjøpefri dag markert i Norges største byer.

Det er den norske varianten av «Buy Nothing Day», en markering med opprinnelse i Canada som per i dag finner sted i over tretti land.

Det var blant andre Miljøheimevernet, Fremtiden i våre hender, Redd Barna og AUF som for femte gang i år oppfordret til å droppe handleturen og delta i anti-kjøp aktiviteter. For å lokke oss bort fra forbrukskarusellen,

der bruk og kast er det gjeldende prinsipp, ble det arrangert kjøpefrie soner og tips om bærekraftige julegaver. I stedet for å stresse rundt og kjøpe, ble dagen brukt til å pønse ut alternative gaver: gi heller opplevelser enn ting, som for eksempel gi en middag på restaurant, eller gavekort til teater og kino. Hensikten har vært å få folk til å sette fokus på lavere forbruk. Men om tiltaket legger en demper på kjøpepresset gjenstår å se. Muligens blir det ikke så enkelt å la lommeboka forbli hjemme når butikkvindue bugner av fristende varer like før jul. ■

Ødelegger genbomull

Myndighetene i den indiske delstaten Gujarat går hardt til verks mot bomulls bønder som har plantet ulovlig gen-modifisert bomull.

Ifølge en nyhetsmelding fra Reuters sier de lokale myndighetene at «All ulovlig plantet gen-bomull skal tilintetgjøres for å hindre videre spredning av de ulovlige plantene.»

Myndighetene har allerede skaffet til veie 120 tonn gen-modifisert bomull og oppfordrer alle bomullsmottak i regionen til å delta i innsamlingsjobben. ■

Moby Dick på snarvisitt

Ropet gjenlød nedover langs Årøysund i forrige uke: Er det hval eller?

En ganske sjelden gjest vakte adskillig oppmerksomhet, idet den svømte uanfektet rundt og brød seg ikke engang om passerende småbåter, skriver Tønsbergs Blad.

I følge Håvforskningsinstituttet i Bergen tyder den bratte pannebrasken på at det kan ha vært en spermhval. Den er en kjempe på 20 meter som holder seg mest i varmere farvann, syd for 40 grader nord, altså omtrent en linje på høyde med Portugal. I de siste årene er imidlertid flere stykker funnet strandet rundt Nordsjøen.

På 1800-tallet ble det drevet utstrakt fangst av spermhvalen og den ble udødeliggjort i Melvilles roman «Moby Dick». ■

Klimaet ødelegger for rypa

I jaktseasonen 2000/2001 ble det felt 61.700 færre ryper enn foregående sesong. Årsaken er redusert bestand, noe som milde vintre kan ha skylden for.

N&M Bulletin
TONE MIKALSEN

Tall som Statistisk Sentralbyrå (SSB) nylig publiserte viser at det i jaktåret 2000/01 ble felt 489.900 ryper og det er en reduksjon på 61.700 felte ryper fra året før.

– 490.000 felte ryper er godt innefor en normal svingning, sier seniorforsker Hans Christian Pedersen fra Norsk Institutt for Naturforvaltning (NINA). Han tilføyer at rypejaktas beholdning kan svinge fra 300.000 ryper til 700.000, og synes derfor ikke at SSB serverer oppsiktsvekkende tall.

Det er flere årsaker til at jaktutbyttet varierer, men den viktigste er årets kyllingproduksjon.

– Rypene kan få alt fra én kylling til syv-åtte. I Sør-Norge har kyllingproduksjonen vært lav på 90-tallet, noe som kan ha sammenheng med bortfall av smågnagere, sier Pedersen.

Klima er årsak

God smågnagertilgang er ifølge Pedersen positivt for rypebestanden fordi man får lettet trykket fra mindre rovvilt på egg og unger.

– Det kan gi bra kyllingproduksjon og mulighet for vekst i rypebestanden, påpeker Pedersen.

Hvorfor smågnagerne forsvinner er et stort spørsmål, men det kan ha sammenheng med for eksempel klimaet.

– Milde vintre med mye nedbør har ført til at det isolerende snølaget de trenger for å overleve ikke har vært tilstede. Konsekvensen er dårlig produksjon av avkom, forteller han.

Hele 77 prosent av rypene ble felt i våre fem nordligste fylker. Finnmark har i likhet med Sør-Norge reduksjon i rypebestanden, blant annet som følge av svært dårlig kyllingproduksjon flere påfølgende år på 90-tallet.

– Dette fører til at bestanden ikke bygger seg opp, men går sakte men sikkert nedover. Hver lirypehøne må i gjennom-snitt produsere 2,5 kyllinger i året for at bestanden skal balansere. Hvis ikke går bestanden fort ned, opplyser Pedersen.

Rypebestanden er med andre ord ikke i faresonen for å bli utryddet skal vi tro forskeren fra NINA. Han får også støtte fra Erik Lund i Direktoratet For Naturforvaltning.

– Rypebestanden er utsatt for store naturlige svingninger og de siste hundre årene har diskusjonen om tiltak for å «redde» rypa vært fremme flere ganger, sier Lund.

Stort jakttrykk

Han utelukker likevel ikke at stort jakttrykk lokalt kan redusere bestanden. I Nordland har dagskvoten for ryper vært 12 – det vil si fem liryper og syv fjellryper. Kvotegrensningene blir fastsatt på bakgrunn av rypetelling, og er et signal på at vi ikke har med en uutmattelig ressurs å gjøre. I Sør-Norge har den enkelte steder ligget på bare tre ryper per dag.

– En gjennomsnittlig dagsfangst for en norsk rype-jeger er langt unna 12 ryper per dag, snarere en til tre, mener Lund som selv er ivrig jeger. ■

I Nordland har dagskvoten for ryper vært tolv. Lars Ivar Lie fikk en gjennomsnittlig dagsfangst, det vil si en til tre ryper. (Foto: Gunnar Lie)

Natur & miljø Bulletin

Redaktør: Audun Garberg (tlf: 22 40 24 25)

Redaksjon: Jens Petter Toldnæs (tlf: 22 40 24 23), Tone Mikalsen (tlf: 22 40 24 24), Christian Norberg-Schulz (tlf: 22 40 24 02)

Adresse: Postboks 342 Sentrum, 0101 OSLO, Tlf: 22 40 24 00, Faks: 22 40 24 10. e-post: redaksjonen@naturvern.no

Abonnement: 280/år (privatpersoner), 600/år (bedrifter)

Annonser: HS media, tlf: 62 94 10 30 Faks: 62 94 10 35

Utgiver: Norges Naturvernforbund. Web: www.naturvern.no

Trykking: GAN Grafisk AS.

Neste utgave: 14.12.2001

fagpressen®

(Foto: Kristian Jahre)

Natur & Ungdom liker ikke at en kan begynne å bygge skytefelt før alle tillatelser er gitt. De mener at i saker hvor store naturinngrep blir utført bør det være en selvfølge at en venter til alle tillatelser er ferdig behandlet. Bildet er fra en tidligere aksjon.

Bygger før tillatelsene er gitt

Forsvaret feilinformerte Natur & Miljø Bulletin om etablering av Regionfelt Østlandet. De kommer til å bygge før alle tillatelser er behandlet.

N&M Bulletin
TONE MIKALSEN

Det var i forbindelse med en sak i Natur & Miljø Bulletin nr 19 om Forsvarets budsjett at pressetalsmann i Forsvarets overkommando, Per Høiby, var svært unøyaktig i sin uttalelse om Regionfelt Østlandet. Han opplyste om at «skyttefeltet ikke vil etableres før nødvendige fagvurderinger og tillatelser er gitt». I ettertid beklager Høiby at han ikke hadde nok detaljkunnskap om skytefeltet, og innrømmer at han var unøyaktig. For Forsvarets bygningstjeneste bekrefter at de ikke har snudd i saken, og at anleggsmaskinene kommer til å bli satt inn i Gråfjell i august

neste år. Forsvaret forskutterer tillatelse fra myndighetene om utslipp av støy og tungmetaller. Tillatelsene er nemlig ikke ferdigbehandlet før et skytefelt til fire milliarder skal stå klart til bruk i 2005.

Godt i gang

Heidi Sørskog i Forsvarets Bygningstjeneste forteller at de er godt i gang med planprosessen og har allerede mottatt 60 millioner kroner til bruk i det første halvåret.

– Nå venter vi bare på tema-utredningen som kommer i desember. Den tar for seg støy, dyreliv og tungmetaller og skal ut på høring i blant annet Åmot kommune. Vi regner med at skyte-

feltet blir etablert, sier Sørskog. Hun tilføyer at de ennå ikke vet hvor store utslipp av støy og tungmetaller en kan forvente.

1. januar i 2003 skal søknaden om utslippstillatelse til Statens Forurensningstilsyn (SFT) oversendes. I slutten av året kan konsesjonen for Gråfjell være klar. I løpet av 2004 skal eventuelle klager vurderes av SFT og oversendes til Miljøverndepartementet for behandling. Samme år kan ferdigbehandlet konsesjon for Gråfjell være i boks.

Bør vente på tillatelse

Nestleder i Natur og Ungdom, Tine Larsen, liker ikke at en kan begynne å bygge skytefelt før alle tillatelser er gitt.

– I alle utbyggingssaker hvor det settes i verk store naturinngrep bør det være en selvfølge at utbyggeren må vente på de nødvendige tillatelsene. Men hvor lett er det av myndighetene å sin nei til et skytefelt til fire milliarder som allerede står klart, sier Larsen.

Hun synes at å få lov til å bygge før tillatelser er gitt er en stor svakhet i lovverket, og tror at olje- og gassprosjektet Snøhvit kommer til å havne i samme situasjon. Forsvarets viktigste argument for å forskuttere utslippstillatelse for støy og giftige tungmetaller er at Stortinget allerede har vedtatt etablering. Det har de gjort til tross for konsekvensanalyser som belyser de uheldige miljøbelastningene.

– Men Regionfelt Østlandet ser annerledes ut i dag enn da det ble vedtatt i Stortinget for to og et halvt år siden. Nå legger Forsvaret opp til et utvidet skytefelt med større aktivitet. Bildet som tegnes av skytefeltet i dag ser annerledes ut enn det «skån-somme og miljøvennlige» skytefeltet stortingsflertallet prøvde å mane frem når det var oppe til behandling, sier Larsen og tilføyer at kampen ennå ikke er over.

Lager miljøsjekk for PCB

Nå skal det bli lettere for byggeiere og entreprenører å sjekke om et bygg inneholder PCB.

N&M Bulletin
TONE MIKALSEN

Du er kanskje ikke klar over det, men den fine vindusruten din kan være en miljøbombe. Er vinduet av typen to- eller trelags isolerglass og er laget i perioden 1965–1975, er det sannsynlig at tetningsmassen inneholder den kreftfremkallende miljøgiften PCB.

– I rammen på de fleste isolerglassvinduer står det et årstall, slik at du kan sjekke om det er laget før 1975. Er vinduet laget før dette årstallet inneholder det etter stor sannsynlighet PCB, sier naturforvalter og prosjektleder Olav Rønningen.

Living og rehabilitering

Han forteller at veilederen inneholder en rekke kriterier for hvordan byggeieren kan friskmelde et bygg for PCB.

Veilederen er først og fremst tenkt til bruk når en bygning skal rives eller rehabiliteres. De fleste forekomstene av PCB i bygg er utilgjengelige for mennesker eller miljø.

– Det er først og fremst når PCB blir avfall, som ved riving eller rehabilitering at det er viktig at stoffet blir tatt hånd om på en forsvarlig måte. Byggherrer og entreprenører må gjøres oppmerksom på forekomster av PCB i bygninger. Samtidig ønsker vi ikke å skape panikk hos den jevne villa-eier, påpeker Rønningen.

Enkle spørsmål

Ved hjelp av enkle ja/nei-spørsmål blir byggeieren eller entreprenøren ledet gjennom veilederen, og kan avdekke om bygget er PCB-fritt, muligens PCB-holdig eller PCB-holdig – Lysar-

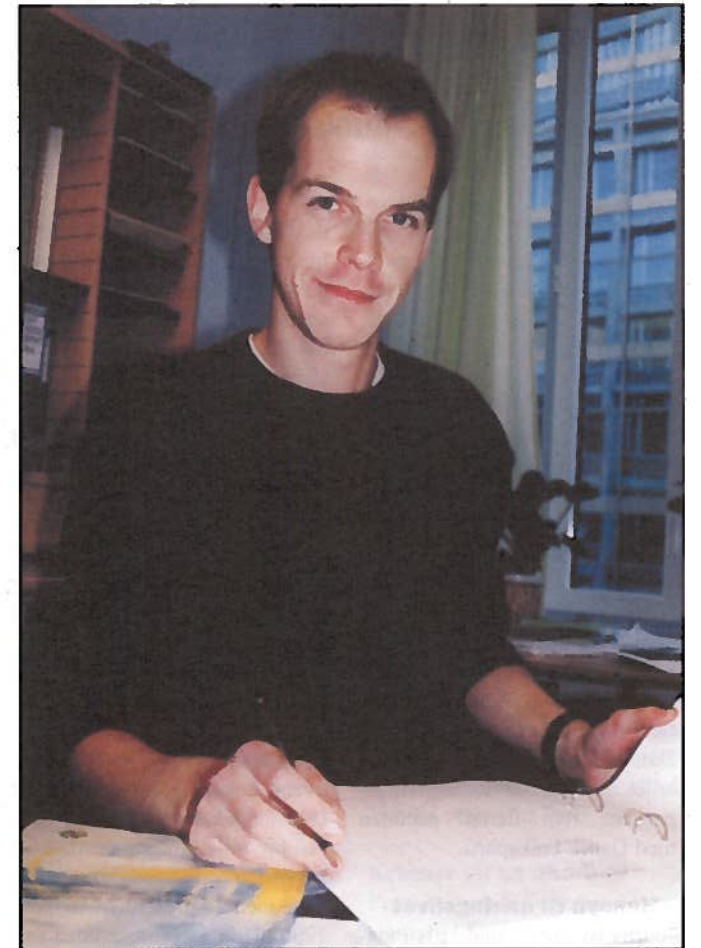
▼ fakta

■ PCB fantes ikke på kloden for nitti år siden. I dag finner man spor av dette stoffet i jordsmonn og på havbunnen, i planter, i dyr og i mennesker over hele verden.

■ PCB er et industri-kjemikalie som ble utviklet på 20-tallet. Stoffet ble blant annet brukt i selvkopierende papir, elektronisk utstyr og byggprodukter. Man regner med at det er produsert om lag 2 millioner tonn PCB i forrige århundre.

■ En del av dette er lagret eller forbrant på forsvarlig vis, en del er i produkter som omgir oss, mens resten har havnet i kretsløpet. Resultatet er at dyr og mennesker vil bli eksponert for disse stoffene i generasjoner fremover.

Kilde: www.pcb.no

– Prisen for å levere spesialavfall må ned, hvis ikke blir det kastet livsfarlig PCB på dynga sammen med annet restavfall, sier prosjektleder Olav Rønningen. (Foto: Tone Mikalsen)

maturer, isolerglassruter, maling, transformatorer og elektriske installasjoner er også ting som kan inneholde PCB, tilføyer Rønningen.

Store mengder miljøgift

Det er i forbindelse med nasjonal handlingsplan for bygg- og anleggsavfall at det blir utarbeidet en veileder for hvordan byggebransjen skal identifisere og ta hånd om PCB. Bygg oppført før 1979 antas å inneholde store mengder av denne miljøgiften. Fra 1979 ble all bruk av PCB budt.

– Hvorfor kommer denne veilederen først nå?

– Godt spørsmål. Men det har vært mulig å finne informasjon om hvordan en skal ta hånd om miljøgiften ved hjelp av faktaark fra for eksempel Statens Foru-

rensningstilsyn (SFT). Nå gjør vi det lettere for byggeiere og entreprenører ved å samle all informasjonen, sier Rønningen.

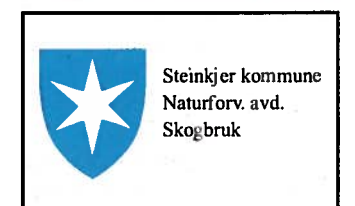
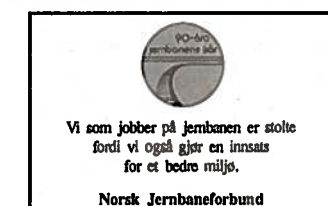
Innlevering av PCB-ruter haster på grunn av miljøfaren og fordi utskiftning av disse rutene nå er på topp.

Prisen må ned

Å levere en gjennomsnittsrute på 30 kilo som spesial-avfall koster minimum 350 kroner – ti ganger mer enn prisen for å levere vinduet som blandet avfall. Det

vil koste 50 millioner kroner å samle inn alt som finnes av isolerglassruter med PCB og levere det som spesialavfall. I statsbudsjettet er det foreslått å bruke tolv millioner kroner for å få på plass en returordning for PCB-holdige isolerglassruter.

– Prisen for å levere spesialavfall må ned, hvis ikke blir det kastet livsfarlig PCB på dynga sammen med annet restavfall, sier Rønningen.

Ut med Auken og ambisjonene

Danmarks markante miljøminister Svend Auken, går av. Med ham forsvinner sannsynligvis landets ambisiøse miljøpolitikk.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Med Venstre som det største partiet får Danmark en regjering som vil nedprioritere miljøvern. Venstre vil redusere landets CO2-mål, fjerne CO2-avgiften på næringslivet og redusere støtten til vindkraft.

For første gang på mer enn 20 år forsvinner det «grønne flertallet» på Folketinget. Radikale Venstre, Sosialdemokratiet, Kristelig Folkeparti og partiene på venstrefløyen har sammen sikret flertall for de fleste miljøtiltak i Danmark siden midten av 1980-tallet. Nå har de to regjeringspartiene rent flertall sammen med Dansk Folkeparti.

- Hensyn til næringslivet

Journalist Ebbe Sønderriis i avisen Information har grundig kjennskap til dansk miljøpolitikk. Han er ikke i tvil om at den nye regjeringen vil bety en mindre ambisiøs dansk politikk, både nasjonalt og internasjonalt.

- Innenrikspolitisk vil den bli preget av større hensyn til næringslivet, ikke minst landbruk og turisme. Naturbeskyttelsen, som

er viktig i Danmark fordi vi er et lite, tett befolket land nesten uten uberørt natur, vil bli svekket, spår Sønderriis. Han mener imidlertid at regjeringen vil være sårbar for kritikk fra opinionen, media og de grønne organisasjonene, og at nedprioriteringen vil skje i det skjulte.

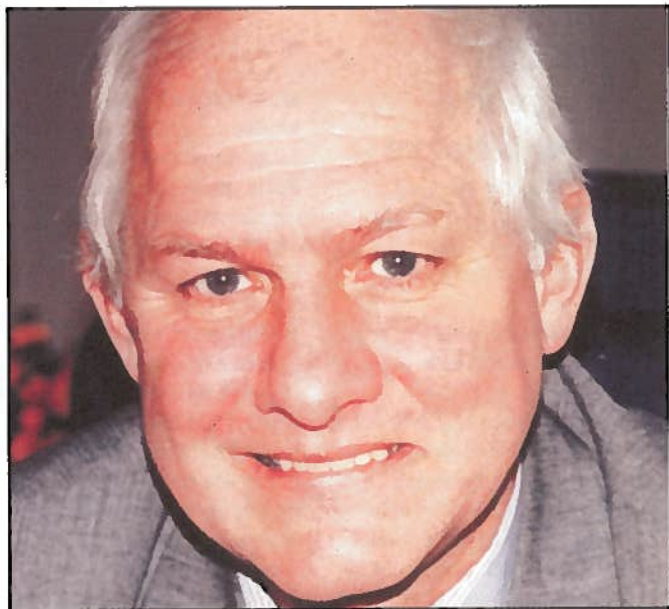
Utenrikspolitisk tror han endringene vil bli store.

- Auken var meget ambisiøs i internasjonal miljøpolitikk og hadde bygd opp høy troverdighet gjennom sin innsats mot havforurensning, eksport av farlig avfall, for biosikkerhet og klima.

Kjøp av kvoter

Svend Auken har stått hardt på at Danmark skal redusere sine egne utslipp av klimagasser. Landet har et mål om å redusere utslippene med 20 prosent fra nivået i 1990 til 2005. Kyoto-avtalen forplikter landet til 21 prosent reduksjon innen perioden 2008-12.

Kjøp av kvoter fra utlandet er derimot en merkesak for næringslivsorganisasjonen Dansk Industri og Venstres talsmann i miljø saker, Hans Christian Schmidt. De vil gjøre det mulig for danske kullkraftverk å øke eksporten og dermed utslippene,

Danmarks markante energi- og miljøminister Svend Auken går av. Med han forsvinner også mange av landets miljømål. (Foto: Jon K. Berg)

bare de kjøper kvoter fra utlandet.

- Vi synes Danmark bør gå foran og vise hvordan et rikt land er i stand til å begrense sine utslipp, men her tror jeg kanskje ikke vi blir helt enige med den nye regjeringen, sier Poul Henrik Harritz, president i Danmarks Naturfredningsforening.

Pandoras eske

Venstre vil også redusere det danske Kyoto-målet fra 21 prosent til 14 prosent. Årsaken er teknisk, og vil egentlig ikke få betydning for reduksjonen av

CO2-utslippene, men signaleffekten kan likevel bli dramatisk. For i så fall blir Tyskland eneste land i verden med et mål om 21 prosent reduksjon. Men også der er klimamålet under press - ikke minst etter USAs nei til Kyoto-avtalen. «Hvis vi ryker, ryker tyskerne også og da er det ingen klimaavtale» har Auken tidligere uttalt til Politiken.

- Danmark risikerer å åpne Pandoras eske - og hele EUs interne byrdefordeling må rehandles, frykter Ebbe Sønderriis.

sjonen muligheten de i dag har til å starte en fredningssak, på lik linje med staten, fylkene og kommunene.

- Venstre har diskutert å frata oss den muligheten. De mener vi misbruker den ved å starte for mange fredningssaker. Det er vi selvsagt uenig i, slår Harritz fast. Tross skepsis på enkelte punkter ønsker ikke DN å skape noen konflikt med regjeringen.

- Venstre har ført en politikk som ligger tett på midten i dansk

politikk. Hvis de fortsetter på den måten ser vi ikke de store konfliktene, sier Harritz. Han viser til to enstemmige utvalg som nylig har levert rapporter om henholdsvis ferdsløse i naturen og biologisk mangfold. Sistnevnte foreslår blant annet å opprette nasjonalparker.

- Fordi alle partene i utvalget er enige, forventer vi at den nye regjering tar fatt i utvalgets anbefalinger.

Frykter for strandsonen

Mens tusenvis av boliger reises i den norske strandsonen, påberoper danskene seg en nærmest ubebygde kystlinje. Nå frykter imidlertid naturvernerne den nye regjeringen.

Den danske planloven har sørget for at Danmark har en nærmest ubebygde kystlinje. Regjeringspartiet Venstre ønsker å myke opp loven, blant annet ved at kommunene får mulighet til å gi dispensasjoner.

- Det er vi bekymret for. Man kan lett forestille seg at ordføre-

ren i en kommune vil være ettergivende ovenfor det lokale næringsliv som vil bygge et hotell eller områder med sommerhus, sier Poul Henrik Harritz, president i Danmarks Naturfredningsforening (DN).

DN frykter også at den nye regjeringen vil frata organisa-

Taust om miljø

Stillhet, stillhet, stillhet. Miljø ble knapt nevnt i den danske valgkampen. Venstre, valgets vinner, unngikk konsekvent å stille opp til debatt om emnet.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

I forkant av valget 20. november var avisen Information ett av de få steder man kunne finne enkelte artikler om miljø. Avisens miljøjournalist Ebbe Sønderriis forklarer fraværet av miljødebatt slik:

- Journalister ansatt av de politiske partier som spin doktore har rådet særlig partiet Venstre, men sikkert også de konservative og Dansk Folkeparti, til å minimalisere valgkampen: Den skulle konsentreres helt om valget mellom to hovedpersoner: Nyrup eller Fogh - og man skulle for alt i verden unngå for mye seriøst snakk om regjeringens føringer på de forskjellige saks-områdene.

- Spesielt de områdene hvor Nyrup-regjeringen hadde en viss suksess, eller hvor man kunne risikere at opposisjonens holdninger ville virke frastøtende på nye velgere.

Unngikk debatt

Da miljøorganisasjonen NOAH - Friends of the Earth Danmark - tidlig i valgkampen stilte partiene 11 spørsmål om miljø saker, var valgvinners Venstre eneste parti som unnlot å svare. Partiet stilte heller ikke opp til debatt med blant annet avtroppende miljøminister Svend Auken, da ni organisasjoner arrangerte

valgmøte om miljø på Københavns Bymuseum.

- Venstres kandidat til posten som miljøminister unngikk systematisk å møte Svend Auken og å svare på kritikk av sine miljøpolitiske holdninger, forteller Sønderriis.

Under valgkampen ga Auken uttrykk for sin frustrasjon ovenfor Information:

- Jeg har prøvd om og om igjen å få en diskusjon om miljø med Venstres kandidater. Det er ikke mulig. Jeg tror deres spin doktore har sagt: Det skal vi ikke diskutere.

Selvforsterkende

Ebbe Sønderriis mener journalistene lot seg styre av partienes prioriteringer, og av selvforsterkende meningsmålinger.

- Når man spør et utvalg av velgerne hva som er valgets hovedspørsmål har de naturligvis en tendens til spesielt å nevne de emner man har hørt om i mediene.

Svarte ikke

Før valget stilte organisasjonen NOAH - Friends of the Earth Danmark - 11 spørsmål til partiene. Venstre var eneste parti som valgte å ikke svare.

Det Konservative Folkeparti - juniorpartneren i regjeringen - er i sine svar åpen for gjennomført mat, som DK har et midlertidig forbud mot. Partiet vil bygge flere motorveier, og er skeptisk til å begrense privatbilismen. På energiområdet er partiet imidlertid mer offensiv. Partiet «...ønsker at opfylle de naturlige og de internasjonale klima- og miljømålssetninger ved til stadighet at være opfindsomme og bringe nye midler i bruk. Initiativer rettet mot energibesparelser er ingen undtagelse.»

Juletrær på økologiske føtter

De fleste juletrær produseres ved hjelp av sprøytemidler og kunstgjødsel. Nødvendig? Neppe. Langsomt, men sikkert, gror det opp økologiske alternativer.

næringen omsetter for flere hundre millioner kroner per år. Leder Harald Rødmul, har merket interessen for økologisk juletreproduksjon de senere årene.

- Dette er utvilsomt et nytt område som våre medlemmer er interessert i. Til nå har vi en håndfull Debio-godkjente produsenter, men dette er nok et tall som vil stige, sier han.

Kvinner vil ha øko-trær

En av produsentene, Harald Garås i Lampeland i Buskerud, går nå inn i sin andre sesong som Debio-godkjent juletre dyrker. I stedet for glyfosat bruker han en sau til å holde ugrasset nede. Da kommer det litt gjødsel og Lusangrep holder han i sjakk med grønnsåpe.

- Jeg sparer litt ved at jeg ikke må kjøpe sprøytemidler og kunstgjødsel. Samtidig får jeg om lag tre år lenger produksjonstid på trærne, sier han.

En mindre markedsundersøkelse Garås foretok sammen med Norsk Pyntegrønt og Tinus Olsens Skole, sist sesong, viser at kundene i Buskerud, og da spesielt kvinner, ser positivt på økologiske juletrær og er villig til å betale om lag tyve prosent mer for slike trær.

Gift og kunstgjødsel

Sopp, edelgranlus og andre arts-spesifikke snyltere gjør at også norske juletrær gjennomgår et tett program med sprøyting og gjødsling før de er hogstmodne. Startgjødsling og såkalt fargetonegjødsling før hogst hører også med. Juletrær blir ofte plantet på innmark med mye gamle ugrassfrø i jorda, noe som fører til at de fleste sprøyter med ugrassmiddelet glyfosat for å gi granplantene en god start.

Foreningen Norsk Pyntegrønt har om lag 900 medlemmer, og

Folketingsvalget 2001

	mandater +/-
Venstre	56 (+14)
Socialdemokratiet	52 (-11)
Dansk Folkeparti	22 (+9)
De konservative	16 (-)
Socialistisk Folkeparti	12 (-1)
Radikale Venstre	9 (+2)
Kristelig Folkeparti	4 (-)
Andre lister	4 (-13)

Sverige satser milliarder lokalt

MARRAKECH: Svenske myndigheter har gitt 5 milliarder kroner til lokale miljøprosjekter. Nå bruker de ytterligere 2 milliarder til lokale klimatiltak.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Sveriges miljøvernminister Kjell Larsson presenterte med stolthet det svenske programmet for støtte til lokale miljøtiltak under klimaforhandlingene i Marokko.

– Vi har prøvd å velge ut og belønne de beste prosjektene. De som både har gitt best effekt for det lokale miljøet og størst reduksjoner for hver krone, forteller Larsson.

15 til 20 milliarder

1300 prosjekter i halvparten av de svenske kommunene har fått tilskudd til miljøtiltak. Programmet for støtte til lokale miljøtiltak startet i 1997, og skal vare frem til 2003. Staten dekker inntil 30 prosent av prosjektenes kostnader. Til nå har staten del ut om lag 5 milliarder svenske kroner. Ifølge den svenske miljøvernministeren har dette utløst prosjekter for mellom 15 og 20 milliarder.

– Vi har enda 2 milliarder gjenstående i dette programmet. Det skal vi videreføre, men vi vil nå fokusere på drivhusgasser. Til oppvarming av hus har vi allerede hatt suksess med å skifte fra fossil energi til fornybar energi. Nå er bare 6 prosent av husene oppvarmet med fossil energi, og vi tror fortsatt vi kan gjøre en del med dette.

Støtten til lokale prosjekter skal bidra til at Sverige kutter

▼ fakta

Hittil har de lokale miljøprosjektene i Sverige oppnådd følgende resultater:

■ Redusert utslippene av CO₂ med 1,6 millioner tonn årlig. Tilsvarende 2,8 prosent av Sveriges utslipp.

■ Redusert bruk av fossil energi og elektrisitet med 2,1 TWh årlig.

■ Redusert utslippene av nitrogen med 2460 tonn årlig.

■ Redusert mengden søppel som havner på dynga med 500 000 tonn årlig.

■ Skapt nye arbeidsplasser tilsvarende 15800 årsverk.

Kilde: Miljødepartementet

utslippene av klimagasser mer enn landet er forpliktet til.

– Vi vil vise at man kan gjøre mer enn landene er pålagt, sier Kjell Larsson.

Vil ikke selge

EUs interne fordeling av utslippsmål gjør at Sverige kan øke utslippene med 5 prosent fra 1990 til perioden 2008–12. Landet har imidlertid satt som mål å redusere utslippene med 4

Miljøvernministeren mener Sverige har tradisjon for å være tidlig ute med miljøtiltak, og viser til de svenske CO₂-avgiftene, som han mener har vært en suksess. (Foto: Audun Garberg)

prosent. Og «overskuddet» mellom landets nasjonale og internasjonale utslippsmål, har Sverige ikke tenkt å selge til utlandet.

Suksesshistorie

– Da vil jo andre land kunne slippe ut mer, forklarer Larsson.

Miljøvernministeren mener Sverige har tradisjon for å være tidlig ute med miljøtiltak, og viser til de svenske CO₂-avgiftene.

– De er en suksess-historie. Vi ville hatt 14 prosent høyere utslipp uten disse avgiftene. ■

Føler global oppvarming

MARRAKECH: Regn- og tørketider i Marokko kommer og går ikke som de pleide å gjøre. Landet er mer enn mange andre rammet av virkningene av den globale oppvarmingen.

IPS
NIZAR AL-ALY

– Årstidene fulgte etter hverandre så nøyaktig som en klokke, sier bonden Hassan Ghafiri i det ørkenaktige området rundt Marrakech sør i landet.

– Men forholdene har endret seg de siste 20 årene. Det regner mindre og det er mer tørke, sier den 70 år gamle bonden.

Ghafiri blir intervjuet på en tørr og varm dag som egentlig skulle ha vært midt i regntiden. Han kjenner ikke til den globale oppvarmingen eller utslippene av klimagasser, men han ser det samme som ekspertene ser. Og i Marokko kan de få oppleve noen av de verste sidene.

– Marokko er et av de landene som er mest utsatt og sårbar for klimaendringer. Oppvarmingen av jordens atmosfære har allerede skapt alvorlige problemer for Marokko, sier miljøvernminister Mohamed Yazghi til en av landets aviser.

Noen av problemene er at ørkenen stadig utvider seg, vann-

ressursene minker, skogene blir mindre, stadige tørkeperioder og noen ganger ødeleggende oversvømmelser.

Marokko er et land som har lært hva det vil si med klimaendring, ifølge Ahmed Mhammedi, en ekspert fra Det marokkanske vann- og skogdepartementet.

– Klimaforandringene begynte å bli mer og mer tydelige her i landet spesielt og i Nord-Afrika generelt allerede på 1960-tallet, sier han.

Tørketider er blitt vanlig i Marokko. Fire av de 11 tørketidene som landet opplevde det siste århundret, oppsto i tidsrommet fra midten av 1980-tallet til midten av 1990-tallet. Landet er nå inne i en tørkeperiode som har tømt vannreservene og påført bønder store tap.

Andres forurensning

Ørkenutvidelsen truer store områder i det sørlige Marokko helt opp til byen Essaouira, 350 kilometer fra hovedstaden Rabat. Og hovedstaden selv, som en gang var kjent for sine evig-

grønne omgivelser, begynner nå å bli preget av tørke.

Den marokkanske staten har igangsatt et program til over 5,8 milliarder kroner i et forsøk på å minske virkningene av tørken og stanse spredningen av ørkenen. Programmet tar sikte på å skape arbeidsplasser og hindre at landsbyboerne flytter ut.

– Kampen mot ørken-spredning og bevaring av miljøet ligger på førsteplass i Marokkos økonomiske og sosiale utviklingsplan, sa statsminister Abdelrahmane Yuossoufi på et møte i Rabat nylig. Statsministeren opplyste at hans regjering har planer om enda større innsats for å ta vare på naturressursene på landsbygda, der halvparten av landets innbyggere bor.

Marokko ser ut til å måtte hankes med den globale oppvarmingen i lang tid framover. Vannressursene er ventet å minke med 10 til 15 prosent innen år 2020, ifølge Det marokkanske nettverket for miljø og bærekraftig utvikling.

Kenza El-Ghali, leder for den ikke-statlige organisasjonen Annour

som driver utviklingsarbeid på landsbygda, påpeker at Marokko, akkurat som flertallet av utviklingslandene, lider av virkningene av gasser som blir sluppet ut av andre land. Når alt kommer til alt, har ikke Marokko tungindustri og er ikke noen stor forurensner, sier hun.

Pilotprosjekter

Offisiell statistikk viser at Marokko årlig slipper ut 47,9 millioner tonn karbondioksid. Deler man det per innbygger, kommer Marokko ut med 1,84 tonn per innbygger i året. Til sammenligning er de norske utslippene på om lag 10 tonn per innbygger årlig.

Marokko er allerede i gang med flere pilotprosjekter som går ut på å produsere fornybar energi ved hjelp av solen, hydraulikk og vind. På klimakonferansen i Marrakech 25. oktober til 10. november la Marokko fram et tiårsprogram for å øke andelen fornybar energi fra dagens 1,5 til 10 prosent. ■

Vann må fraktes over lange avstander for å forsyne deler av Marokko hvor regnet blir stadig sjeldnere. (Foto: Audun Garberg)

Kalenderen

3. desember:

PCB avfall for bygg. Sted: Hotel Quality i Kristiansand. Tlf: 38 17 65 25 eller 38 17 70 68

5. desember:

PCB avfall for bygg. Sted: Steinkjer, Statens hus. Tlf: 74 16 80 55

6. desember:

Naturvernforbundet i Vestfold inviterer til åpning av sitt nye fylkeskontor i Tønsberg. Tlf: 330-81812.

4 - 7. desember:

Pollutec 2001. Internasjonal fagmesse for miljøutstyr, teknologi og tjenester for industrien. Tlf: 331 45 66 53 42

Changelva skal gi vann i nord

BEIJING: Vannmangelen nord i Kina har fått myndighetene til å blåse støvet av en rundt 50 år gammel plan om å kanalisere vann fra den mektige Changelva nordover.

IPS

ANTOANETA BEZLOVA

Arbeidet begynner neste år og store deler skal være fullført innen 2010.

Kritiske røster har hevet seg, men myndighetene sier at minst 5.000 eksperter har arbeidet med prosjektet siden 1950-tallet, og at dette er en «grunnleggende strategisk løsning» på den alvorlige vannkrisen nord i landet. Vannet fra Changelva (Yangtse Kiang), som er Kinas lengste elv, skal sendes nordover gjennom tre kanaler.

Vannmangelen begynner å bli prekær i det nordlige Kina. Over halvparten av Kinas 600 byer har

for lite vann, og overforbruket i nord har gjort at grunnvannet har sunket betydelig de siste fem årene.

Den gule elva, som Nord-Kina er avhengig av både til industri og jordbruk, er nå så overutnyttet at den ofte blir tørrlagt før den når havet.

Befolkningsøkning

I 2030 kommer Kinas befolkning opp i 1,6 milliarder mennesker. Da vil vannkvoten per innbygger nå farestruken, advarer Departementet for vannressurser.

I kontrast til det vannrike sør, bruker Nord-Kina, som er landets kornkammer og der en tre-

del av befolkningen lever, bare 7,7 prosent av landets vannressurser.

Folk må flytte

Men selv om det nordlige Kina trenger vann, mener en del eksperter at et mammutprosjekt som dette kan skade miljøet, pluss at tusenvis av mennesker langs rutene må flyttes.

Vannoverføringsprosjektet fra nord til sør kommer til å krysse fire store elver og kutte gjennom 700 småelver, skriver Yang Dongping, som er ekspert på vannressurser. Han påpeker også at dess mindre vann som renner fra Changelva og ut i havet, dess mer saltvann kommer til å trenge oppover i elva og skape problemer for vannforsyningen.

Bosettingen langs de planlagte rutene kommer også til å skape problemer. Minst 370.000 mennesker må flyttes, ifølge den siste planen som ble offentliggjort for en uke siden. Den

sentrale ruten kommer til å tvinge 120.000 mennesker til å finne nytt bosted, mens utvidelsen av Danjiangkou-reservoaret ved elva Han, kommer til å fortrenge 250.000 mennesker.

En del eksperter foreslår å hjelpe vannmangelen i nord ved å forvalte de eksisterende ressursene på en bedre måte. Tvungen vannsparing, bruk av gjenvunnet vann og fjerning av forurensning er alternativer som blir nevnt.

Men selv om analytikere mener områdene i nord har muligheter til å spare vann, er de fleste enige om at potensialet ikke er stort nok til å løse vannkrisen.

Zhang Yue, som arbeider i avdelingen for landsbygda i Departementet for vannressurser, påpeker at Nord-Kina har svært små vannressurser i forholdet til folketallet.

– Det blir som om en fattig mann prøver å bli rik ved å spare. Det går bare ikke.

Damkatastrofe blir film

Vajont-demningen i Nord-Italia ble sprengt av et jordskred som kostet 2500 menneskeliv. Kassatallene i disse dager tyder på at publikum strømmer til salene for å se filmen.

N&M Bulletin
CHRISTIAN E.
NORBERG-SCHULZ

Historien om damkatastrofen er meget populær. Den hadde premiere i oktober og regissør Renzo Martinelli har ikke akkurat spart på spesialeffektene. Da det dreier seg om en europeisk storproduksjon med kjente skuespillere som blant andre Daniel Auteuil, forteller distribusjonsselskapet oss det er sannsynlig at den kommer til norske kinoer neste år.

Stein i full tekopp

Katastrofen oppsto 9. oktober 1963. Omkring femti millioner kubikkmeter jord og sten raste ut i Vajont-dammen i den italienske alpedalen Piave og sprengte den 268 meter-høye demningen. En flodbølge ble skyllet over demningen og veltet utover dalen. Den gikk høyt oppover dalsidene etter hvert som den brølende raste nedover det trange dalføret og førte med seg slam og gjørme.

– Effekten må ha vært som å slippe en stein i en full tekopp, fortalte et øyenvitne den gangen. Vannmassene vasket med seg alle hindringer på veien slik som de nærliggende landsbyene, broene og jernbanenettet. Da byene ble utslettet var klokken nesten 23: noen var i ferd med å sove, mens andre hadde samlet seg rundt TV'en for å se fotball.

Flommen raserte i tillegg en kjemisk fabrikk og det giftige stoffet cyanokali ble spredd ut i naturen.

Allerede etter noen få uker har filmen «Vajont» spilt inn førti millioner kroner. Ødeleggelsene var apokalyptiske. (Foto: StudioPunto&Virgola)

Vajont-demningen var en såkalt buedam i armert betong. Da den sto ferdig i 1960 var den Europas største og den tredje største i verden. Den utgjorde en del av et stort kraftverksnett med i alt fem reservoarer og var ment å være hele nasjonens stolthet under den økonomiske gjenoppbyggingen i etterkrigstiden.

Nedbørsmengder

Demningen, som lå mellom Venezia og vintersportstedet Cortina, holdt en dam på 150 millioner kubikkmeter vann, mens vannspeilet lå syv hundre meter over havnivå. På forhånd visste man at store nedbørsmengder hadde løsnet en enorm jordmasse fra fjellet Toc, omtrent to-hundre meter ovenfor reguleringsmagasinet.

Tragedie

Likevel valgte mange å ikke forlate sine hjem den skjebnesvangre dagen. I det italienske kraftselskapet ENELs endelige kommunike het det at «kata-

strofen hører med til de naturlige hendelser av katastrofekarakter som overhodet ikke kan forutsettes». Rettslige og tekniske undersøkelser av tragedien ble innledet.

Naturen tok hevn

Reguleringen av Vajont-vassdraget var et voldsomt inngrep i naturen og rammet lokalmiljøet hardt: dyr ble forstyrret, murvegger slo sprekker, fruktbar

jordbruksland gikk tapt. Motstanden blant innbyggerne var stor. Geologiske forhåndsundersøkelser hadde vist at fjellområdet ikke var egnet for vannkraftutbygging. Advarslene ble ikke hørt og den kyniske maktutøvelsen fra utbyggerne seiret til slutt. Men konsekvensene ble dramatiske. Hele historien er nå festet til det hvite lerret. For at man ikke skal glemme.

Hovedrolleinneholder Laura Morante like før den kolossale flodbølgen treffer landsbyen. (Foto: Punto&Virgola)

Gløtt fra Naturarven

BESTILL NÅ!

På e-post: naturvern@naturvern.no
via Norges Naturvernforbunds nettsider:
www.naturvern.no
eller på slippen nedenfor.
Kan også hentes i sekretariatet.
Begrenset opplag. Pris kun kr 150,-
(Porto i tillegg ved postforsendelse)
Spør om medlemsrabatt.

(Skriv tydelig):
Jeg/Vi bestiller _____ stk. av
Naturkalenderen 2002
Medlem: Ja / Nei
(stryk dei som ikke passer)

Navn:
Evt. firma/virksomhet:
Adresse:
Postnr. og sted:

Sendes:
Norges Naturvernforbund,
Boks 342 Sentrum,
0101 Oslo
eller
faks til 22 40 24 10

Naturkalenderen 2002

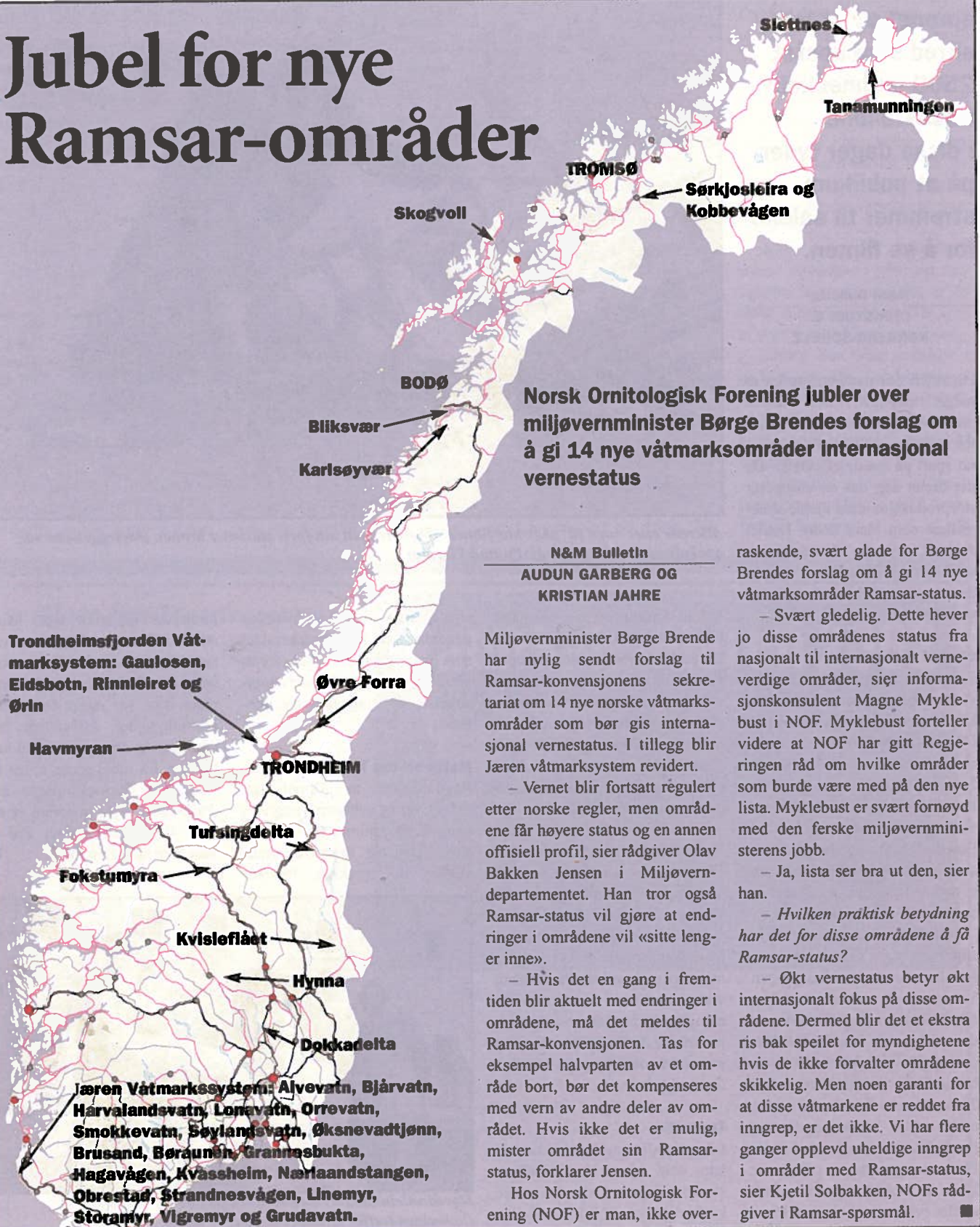

NORGES
NATURVERNFORBUND
Gløtt fra naturarven
Glimpses of Norway's Natural Heritage

Den rike norske naturarven er tema for Naturkalenderen 2002. På tolv månedsoppslag og en forside inviterer vi deg til noen utvalgte gløtt inn i dette mangfoldet. Naturkalenderen har denne gang tydelig miljøprofil med 2-sidig trykk på papir lagd av resirkulerte drikkekartonger! Kalenderen er produsert i A3 breddeformat og spiralisert for å gi solid feste for opphenging. Tydelig kalendarium. Forlengt for-/bakside har plass for stemping eller klebemerke med firmanavn/-logo. Gir bedrifter/sponsorer fin profilering gjennom hele året! Naturkalenderen 2002 har tekster på norsk og engelsk og er den perfekte gave og hilsen til forretningsforbindelser, familie, venner og kjente i inn- og utland.

Returadresse:
Natur & miljø Bulletin
Boks 342 Sentrum
0101 Oslo

Jubel for nye Ramsar-områder

Norsk Ornitologisk Forening jubler over miljøvernminister Børge Brendes forslag om å gi 14 nye våtmarksområder internasjonal vernestatus

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG OG
KRISTIAN JAHRE

Miljøvernminister Børge Brende har nylig sendt forslag til Ramsar-konvensjonens sekretariat om 14 nye norske våtmarksområder som bør gis internasjonal vernestatus. I tillegg blir Jæren våtmarkssystem revidert.

– Vernet blir fortsatt regulert etter norske regler, men områdene får høyere status og en annen offisiell profil, sier rådgiver Olav Bakken Jensen i Miljøverndepartementet. Han tror også Ramsar-status vil gjøre at endringer i områdene vil «sitte lenger inne».

– Hvis det en gang i fremtiden blir aktuelt med endringer i områdene, må det meldes til Ramsar-konvensjonen. Tas for eksempel halvparten av et område bort, bør det kompenseres med vern av andre deler av området. Hvis ikke det er mulig, mister området sin Ramsar-status, forklarer Jensen.

Hos Norsk Ornitologisk Forening (NOF) er man, ikke over-

raskende, svært glade for Børge Brendes forslag om å gi 14 nye våtmarksområder Ramsar-status.

– Svært gledelig. Dette hever jo disse områdenes status fra nasjonalt til internasjonalt verneverdige områder, sier informasjonssjanskonsulent Magne Myklebust i NOF. Myklebust forteller videre at NOF har gitt Regjeringen råd om hvilke områder som burde være med på den nye lista. Myklebust er svært fornøyd med den ferske miljøvernministerens jobb.

– Ja, lista ser bra ut den, sier han.

– Hvilken praktisk betydning har det for disse områdene å få Ramsar-status?

– Økt vernestatus betyr økt internasjonalt fokus på disse områdene. Dermed blir det et ekstra ris bak speilet for myndighetene hvis de ikke forvalter områdene skikkelig. Men noen garanti for at disse våtmarkene er reddet fra inngrep, er det ikke. Vi har flere ganger opplevd uheldige inngrep i områder med Ramsar-status, sier Kjetil Solbakken, NOFs rådgiver i Ramsar-spørsmål.

Trondheimsfjorden Våtmarkssystem: Gaulosen, Eidsbotn, Rinnleiret og Ørin

Havmyran

Øvre Forra

Tufsingdelta

Fokstunmyra

Kvisleflået

Hynna

Dokkadelta

Jæren Våtmarkssystem: Alvevatn, Bjårvatn, Harvalandvatn, Lonavatn, Orrevatn, Smokkevatn, Søylandvatn, Øksnevadtjønn, Brusand, Børaunet, Grannesbukta, Hagavågen, Kvassheim, Nærlaandstangen, Obrestad, Strandnesvågen, Linemyr, Storaemyr, Vigremyr og Grudavatn.